

**Mezinárodní konference
„Tovární města Baťova koncernu“**

24.—25. března 2011, Praha

FILOSOFICKÝ ÚSTAV AV ČR

INSTITUTE OF PHILOSOPHY

Kdo se dostane dale, přesvědčí svět.

Jsme všichni - kdo je víc!

Buď podnikatelem!

Mezinárodní konference „Tovární města Bat'ova koncernu“

24.—25. března 2011, Praha

Podnikatelským aktivitám Bat'ova koncernu dosud nebyla v historiografii hospodářských a sociálních dějin věnována odpovídající pozornost, a to přesto, že jednotlivé společnosti Bat'ova koncernu, které fungovaly od meziválečných let v řadě zemí světa, nepochybně patřily k pionýrským podnikům nového průmyslu, založeného na masové výrobě spotřebního zboží. Zájem, který ve své době tyto progresivní provozy poutaly, se nezakládal pouze na jejich ekonomickém úspěchu, ale především na velmi specifické kvalitě jejich rozvoje a komplexním podnikatelském modelu, který byl na půdě Bat'ova koncernu postupně zformován. Jeho součástí se stalo nejen zavádění nejmodernějších organizačních a výrobních postupů, ale také široké uplatnění nových metod v oblasti moderního managementu a sociální péče o zaměstnance. Podnikatelská strategie koncernu ve vztahu vůči zaměstnancům navíc směřovala k vytvoření pozoruhodně komplexního industriálního způsobu života a práce, který byl zakomponován do sociálně prostorového rámce firmou budovaných měst. Ta lze považovat za jakousi vrcholně modernistickou verzi vzorných továrních sídel (tj. komunit, usilujících o dosažení sociální smíru mezi průmyslovým kapitálem a pracovní silou), která se v různých podobách a obměnách objevovala od počátečních fází industrializace. V dobovém kontextu je možno uvažovat o typu průmyslového uspořádání inspirovaném praxí velkých amerických podniků rozvíjejících model sociálního kapitalismu (welfare capitalism), ve kterém měly být zaměstnancům zlepšenými podmínkami v sociální oblasti kompenzovány některé negativní dopady spojené se zaváděním racionalizovaného způsobu produkce (pásové výroby). V případě firmy Bat'a byla tato základní orientace podniku podpořena i tradičněji založeným paternalismem a navazovala na dlouhou tradici reformně orientované podnikatelské politiky, pojící se velmi často s výstavbou dělnických sídlišť. Kolem bat'ovských výrobních provozů tak byla od meziválečných let systematicky budována osobitá forma sídelního prostředí, v němž byly s vysokou mírou komplexnosti aplikovány a sociálně etablovány progresivní industriální inovace odvozené z fordismu a taylorismu. V samém středu myšlenkového světa budovatelů těchto sídel přitom stála „továrna“. Ta nebyla vnímána pouze jako podstatný prvek moderního hospodářského systému, ale byla považována za hlavní entitu, na které spočíval celý projekt moderního pokroku a nové průmyslové kultury s ním spojené. V bat'ovském prostředí tak nešlo jen o změny v technologické a manažerské oblasti, ale o mimořádně zajímavý pokus vytvořit svébytný model průmyslového života a kultury, jenž by harmonicky souzníval s moderní výrobní praxí.

Na základě zkušeností získaných při budování města Zlína (tj. místa, kde podnik vznikl a kde byla po řadu let také jeho centrála) a dalších lokalit zakládaných již v meziválečných letech v různých zemích světa, dospěl koncern na konci třicátých let i k explicitní formulaci vlastního modelu průmyslového podnikání, jenž vycházel z širšího konceptu „průmyslového města“. Toto pojetí bylo mj. sumarizováno ve více než šestisetstránkové firemní publikaci Průmyslové město vydané v roce 1939. Ta představuje jak svým komplexním přístupem k otázkám rozvoje nového průmyslu a detailností rozpracování, tak bezprostředním napojením na fordovskou výrobní praxi v mnoha ohledech unikátní počín v oblasti plánování průmyslových měst v první polovině 20. století. V tomto ohledu má téma konference nepochybně i obecnější relevanci ve vztahu k určitým otázkám a problémům, jimiž se zabývá soudobá historiografie tohoto období a jež překračují rámec dějin podnikání v užším slova smyslu. Koncept „průmyslového města“ je důležitým východiskem také pro výzkumy dějin Baťova koncernu, neboť v jistém smyslu symptomatizuje jádro baťovského pojetí průmyslového podnikání a je jedním z podstatných výkladových rámců, jež mohou zásadní měrou přispět k porozumění této problematice.

Z nastíněného vymezení je zřejmé, že téma konference **Tovární města Baťova koncernu** již samotným svým založením překračuje rámec hospodářských a sociálních dějin či dějin podnikání, jejichž pohled akcentují organizátoři konference ve svých výzkumech. S vědomím této skutečnosti je proto jedním ze záměrů konference nabídnout možnost přednést příspěvky i badatelům z jiných oborů a badatelských specializací a poskytnout tak prostor pro uplatnění různých perspektiv a přístupů k tématu. Vítány jsou zejména příspěvky z oblasti dějin architektury a urbanismu, sociologie, ekonomie či kulturních studií. Dílčím cílem konference je přispět k vytvoření diskusní platformy a rozvinutí potřebné komunikace mezi českými a zahraničními badateli, kteří se zabývají problematikou továrních měst Baťova koncernu či souvisejícími tématy. Předpokládá se, že otevřená koncepce konference umožní objektivněji zhodnotit dosavadní stav poznání problematiky, a to jak z pohledu relevantních badatelských oborů a témat, tak z perspektivy reflexe a stavu zpracování tématu v jednotlivých zemích. Na této bázi pak také jistě bude možno v určitých oblastech nově formulovat příští výzkumné priority.

Eventuální témata příspěvků se mohou (ale nemusí) týkat těchto okruhů:

- tovární města Baťova koncernu (resp. baťovský model „průmyslového města“) pohledem různých disciplín (dějin architektury a urbanismu, sociologie apod.),
- současný stav poznání problematiky (jednotlivé země / lokality / badatelské obory),
- objasnění konkrétních otázek a problémů souvisejících s ekonomickými / sociálními / výrobně-organizačními podmínkami, jež vedly koncern k zakládání továrních měst doma i v zahraničí,
- vývoj jednotlivých lokalit (zejména stavební, sociální a hospodářský vývoj, úspěšnost jejich etablování v různých prostředích, současná situace těchto lokalit),
- komparativně založené příspěvky (srovnání s jinými průmyslovými městy a projekty, komparace jednotlivých lokalit navzájem).

Hlavním výstupem z konference bude kolektivní monografie sestavená z příspěvků vybraných na základě recenzního řízení.

Přihlášení na konferenci

Své přihlášky na konferenci (název příspěvku, abstrakt o rozsahu 250–300 slov, stručný akademický životopis) zasílejte na adresu tmbk11@gmail.com nejpozději **do 15. září 2010**. Všechny návrhy příspěvků budou podrobeny recenznímu řízení. O jeho výsledcích vyrozumíme zájemce o účast na konferenci **do 15. října 2010**. *(V případě, že se nemůžete konference zúčastnit a máte zájem publikovat svůj příspěvek v připravované kolektivní monografii, postupujte, prosím, stejným způsobem s tím, že tuto skutečnost uvedete do Vaší korespondence s organizátory).*

Jednácím jazykem je čeština a angličtina (případně po dohodě s organizátory lze přednést příspěvek i v jiném jazyce).

Místo konání

Akademické konferenční centrum Jilská I, Praha I
(vchod do konferenčního centra je z Husovy ulice č. 6, Praha I)

Organizátoři

Filosofický ústav AV ČR, v.v.i.

Katedra společenských věd Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava

Centrum pro hospodářské a sociální dějiny Ostravské univerzity v Ostravě

Za organizátory

PhDr. Martin Jemelka, PhD., VŠB – TU Ostrava

PhDr. Ondřej Ševeček, PhD., FLÚ AV ČR

S případnými dotazy se prosím obračete na adresu: sevecek@flu.cas.cz.

Konference je realizována v rámci projektu Grantové agentury České republiky Tovární města Baťova koncernu (registrační číslo P410/10/1995) a s podporou Filosofického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i.

CENTRUM PRO
HOSPODÁŘSKÉ & SOCIÁLNÍ DĚJINY